

СУЧАСНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

У статті розкрито сутність сучасних засобів формування й розвитку технологічних компетентностей здобувачів освіти. Визначено новітні технології, які сприяють розвитку технологічних компетентностей.

Ключові слова: інноваційні технології, компетентнісний підхід, технологічних підхід, технологічна компетентність.

Постановка проблеми. У сучасному світі, де знання і технології оновлюються швидше, ніж життя одного покоління людей, слід спрямовувати навчальний процес не тільки на засвоєння базових знань, а й на набуття потреби, умінь і навичок самостійно засвоювати нові знання та інформацію протягом усього життя й ефективно використовувати їх на практиці.

Одним з найбільш важливих завдань, яке стоїть перед сучасною освітою, є виховання компетентної особистості, яка володіє не лише знаннями та високими моральними якостями, а й озброєна необхідними компетентностями, що забезпечують її здатність мобільно реагувати на запити часу, гармонійно взаємодіяти з інформаційно-технологічним суспільством, яке швидко розвивається.

Тому у сучасному вимогливому та швидкозмінному соціально-економічному середовищі рівень освіти, її вплив на особистісний розвиток здобувачів освіти, значною мірою залежатиме від результативності запровадження технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях, які розвивають компетентнісний підхід до навчання.

З огляду на це питання формування всіх складників професійної компетентності здобувачів вищої освіти набуває актуальності, адже тільки фахівець з високим рівнем підготовки, вмінням застосовувати різноманітні педагогічні та виробничі технології зможе якнайкраще розв'язати сучасні проблеми обраної ним галузі професійної діяльності.

Аналіз джерел і публікацій. Проблему спрямованості освітнього процесу на формування та розвиток компетентностей широко досліджують такі вчені, як: І. Агапов, В. Болотов, С. Бондар, Н. Голуб, С. Додока, О. Дахін, І. Єрмаков, І. Зимня, В. Кальней, Г. Левітас, В. Ледньов, А. Маркова, Л. Парашенко, О. Савченко, Г. Селевко, та інші. Задовго до поширення освітніх технологій у зарубіжній педагогіці ідею про необхідність

використання технологічного підходу у вихованні висловив А. Макаренко, обґрунтувавши основні етапи технологічного циклу та вказавши на потребу запровадити в вишах технічну, технологічну думку.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап розвитку професійної освіти в Україні, який характеризується глобальними проблемами як у сфері професійного навчання, так і в системі освіти загалом, по новому ставить питання значення та ролі технологічної компетентності фахівців у процесі реформування освітньої системи, спрямування її на розвиток і набуття особистістю якісних здібностей та приведення вітчизняних критеріїв і стандартів освітньої системи у відповідність до європейських вимог. Існує значний досвід упровадження компетентнісного підходу до навчання, який українські науковці намагаються реалізувати в системі модернізації сучасних освітніх технологій, адже компетентнісний підхід зумовлює не інформованість здобувача освіти, а розвиток умінь вирішувати проблеми, які виникають у життєвих ситуаціях.

Ідея порівняння педагогічних процесів із виробничими, людини з машиною має давні корені. Порівняти педагогічний процес із виробничим довелося також відомому українському педагогові А. Макаренкові: «А я чим більше думав, тим більше виявляв схожості між процесами виховання й звичайними процесами в матеріальному виробництві і ніякої особливо страшної механістичності в цій схожості не вбачав»; розмірковуючи над причинами незадовільного стану справ у вихованні, педагог дійшов висновку, що «наше педагогічне виробництво ніколи не будувалося за технологічною логікою, а завжди за логікою моральної проповіді. Саме тому в нас просто немає всіх найважливіших відділів виробництва: технологічного процесу, обліку операцій, конструкторської роботи,...» [1, с. 440].

Формування технологічних компетентностей здобувачів освіти обумовлене реалізацією оновленого змісту освіти, адекватних методів і технологій навчання. Список цих методів і технологій є досить широким, їх можливості – різнопланові, тому доцільно окреслити основні стратегічні напрями. Потенціал продуктивних методик і технологій дуже високий, і реалізація його впливає на досягнення такого результату навчання, як компетентність.

«Освіта ХХІ століття, – це освіта для людини. Її стрижень – розвиваюча, виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для творчого розв'язання проблем, прагне змінити на краще своє життя і життя своєї країни» [2, с. 2].

Наведемо характеристику окремих технологій.

Технологія інтерактивного навчання суть якої полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх здобувачів освіти; викладач і здобувач освіти є рівноправними суб'єктами

навчання. Інтерактивне навчання сприяє формуванню навичок і вмінь як предметних, так і загально навчальних, набуття життєвих цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, розвитку комунікативних якостей. Тобто, інтерактивне навчання – це навчання діалогу, під час якого відбувається взаємодія учасників педагогічного процесу з метою взаєморозуміння, спільного розв'язання навчальних (виробничих) завдань, розвитку особистісних якостей здобувачів освіти.

Групова (колективна) технологія навчання передбачає організацію навчального процесу, за якої навчання здійснюється у процесі спілкування між здобувачами освіти у групах. Групові форми навчання дають змогу диференціювати та індивідуалізувати процес навчання. Сприяють формуванню комунікативних якостей здобувачів освіти, активізують розумову діяльність.

Проектна технологія – створення викладачем під час навчального процесу таких умов, за яких його результатом є вдосконалення індивідуальності здобувача освіти, його потенційних здібностей, виховання мотивації, особистісних та вольових якостей: самостійності, цілеспрямованості, організованості в роботі.

Технологія проблемного навчання передбачає створення викладачем самостійної пошукової діяльності здобувачів освіти із розв'язання навчальних (виробничих) проблем, під час якої формуються нові знання, уміння, навички, активність, зацікавленість, ерудиція, творче мислення та інші значущі якості особистості. Проблемні ситуації зручно створювати при розв'язуванні виробничих ситуацій.

Інформаційно-комунікативні технології підвищують ефективність навчального процесу, розвивають технологічні компетентності умінням експериментально-дослідницької діяльності здобувачів освіти і моделювання різних процесів. Використання інформаційно-комунікативних технологій дає змогу: підвищити мотивацію до навчання, індивідуалізувати і диференціювати процес навчання.

Технологія є об'єктно-предметним способом або механізмом організації людської діяльності, що виражається в різноманітних формах: у технічних знаряддях і технологічних процесах, техніці праці, методах організації виробництва й управління, технологічних знаннях тощо.

Нині в структурі професійної компетентності неминуче виділяють її технологічний складник, що містить операційно-діяльнісний або операційно-процесуальний компонент компетентності, має вагомий вплив на ефективність освіти, і називається технологічна компетентність. У змісті цього компонента можна виокремити:

- блок знань (методологічних, інформаційно-змістових, методичних, технологічних, творчих),
- педагогічну техніку, набір різних методів і прийомів педагогічного впливу і взаємодії, вміння проектувати і конструювати нові професійні технології, творчі здібності та вміння.

Використання технологічного підходу в освіті зумовлене особливостями освітніх технологій, до яких відносять:

- чіткість і визначеність у фіксації результату;
- наявність критеріїв його досягнення;
- покрокову й формалізовану структуру діяльності суб'єктів освіти, що зумовлює перенесення й повторення досвіду [3, с. 35].

Технологічну компетентність майбутнього фахівця пов'язують з оволодінням інноваційними засобами професійної діяльності, прийомами планування та управління, спеціальними знаннями, вміннями, навичками, знаннями прийомів творчої адаптації до змісту та структури професійної діяльності, підвищенням індивідуального потенціалу та креативних можливостей здобувачів освіти. Дотримуючись таких поглядів, технологічну компетентність розглядають як властивість особистості, що містить знання, технологічні вміння та навички, креативно-технологічні здібності, технологізовану рефлексію, професійні якості. До конкретних технологічних умінь вона зараховує: уміння аналізувати наявні технологічні ресурси, уміння проєктувати (планувати) діяльність, визначати її цілі, здійснювати організацію та аналіз цієї діяльності, уміння накопичувати власний досвід через рефлексію, здатність до самовираження, уміння перебудовувати застарілі технології [4, с. 20].

Висновки. Застосовування інноваційних технологій в освіті робить освітній процес більш повним, цікавим, насиченим, забезпечує умови формування і розвитку технологічних компетентностей особистості, її право на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку.

Підсумовуючи, зазначимо, що технологічна компетентність – це важливий аспект професійної компетентності здобувачів освіти, що репрезентує такі характеристики, як професійні знання, здібності, вміння й навички, пов'язані з фаховою спрямованістю особистості, емоційною сферою, різними технологіями подолання професійної диструкції; пізнавально-творчої активності, здатності демонструвати технологічні знання; передбачає здатність здобувача освіти ефективно взаємодіяти з колегами; відображає готовність аналізу діяльності й оцінювання досягнутих результатів, здатність здійснювати відбір найбільш ефективних технологій, оцінювати ступінь ризиків тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Макаренко А.С. Педагогічна поема. Київ: Радянська школа. 1973.
2. Савченко О. Шкільна освіта, як замовлення підготовки майбутнього вчителя. Рідна школа, 2007. №5. С. 6
3. Юдін В.В. Скільки технологій в педагогіці? 1999. С.34-36.
4. Тишакова Л.Т. Формування технологічної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови: автореф. дис. канд.пед.наук/ - Луганськ, 2005. С.20.

5. <https://vseosvita.ua> Інноваційні технології навчання у сучасній школі.
6. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики; під заг.ред.О.В. Овчарук. Київ : «К.І.С.», 2004. С.112.
7. Удалова О. Ю., Ївженко Ю. В. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців в умовах модернізації освітнього процесу. Формування компетентного фахівця в інноваційному освітньому середовищі України: Збірник матеріалів конференції, 2021. С.73-75